

DOI: <https://doi.org/10.54937/dspt.2023.23.2.83-94>

Nitra Canon Andrej Cvinček in the Regional Council

Nitriansky kanonik Andrej Cvinček v krajinškom zastupiteľstve

Michal Mart'ák

Abstract

The article is dedicated to the work of the Nitra canon Andrej Cvinček in the Regional Council of the Slovak Republic during his entire term, in which he was first duly elected and later appointed by the government. He was a member of the Country Committee in both election periods. Since political topics were almost completely excluded from the very nature of the council, Cvinček's activities can only be perceived from the position of submitting proposals to the committee related to the all-round development of the Slovak country, especially of an economic nature, even though even here it is not easy and completely possible to attribute the collective body's proposals to Cvinček, their thorough presentation and defense is recognized. In the first election period, he was in charge of budgetary matters in the area of trade, commerce and industry, in the second, in addition, it was mainly about transport matters. His presentations were not met with criticism, rather he was expected to implement the communicated needs in a practical way. His reactions were factual and directed attention to essential things, constructive criticism was understood by him. When it came to specific regional proposals, he did not only support the interests of his region, he repeatedly returned to most topics, and it should be emphasized that he did not skip meetings. In addition to the above, the contribution offers a picture of problems and proposals for their solutions not only in times of economic crisis in individual areas of social life.

Keywords: Andrej Cvinček. Slovak Regional Council.

Andrej Cvinček¹ je známy predovšetkým vďaka svojmu povojnovému pôsobeniu v Demokratickej strane po obnovení Československej republiky či

¹ Andrej Cvinček sa narodil 27. novembra 1880 v Olešnej. Po štúdiu na gymnáziách v Žiline, Nitre i Ostrihome a po teologickom štúdiu v Budapešti bol v roku 1904 vysvätený za kňaza. Postupne ako kaplán, administrátor či farár pôsobil v Novákoch, v Hornej Súči, Zákopčí, Čápure, Mojtíne, Divine a v Krásne, kde bol vymenovaný za nitrianskeho kanonika. *Schematismus Cleri Dioecesis Nitriensis pro anno a Christo nato MCMXXII*. Nitra : Lev, 1922, s. 126, *Schematismus*

ako poslanec Dočasného národného zhromaždenia v Prahe a súčasne jeho podpredseda. Iniciátor a signatár Apríllovej dohody, poslanec Slovenskej národnej rady a jej podpredseda.² Je známy aj ako ovocinársky či záhradnícky redaktor, jeden z popredných predstaviteľov Československej strany ľudovej na Slovensku, pred ňou však pôsobil aj v Slovenskej ľudovej strane. Už menej ho slovenská historiografia pozná aj ako člena Krajinského zastupiteľstva Slovenskej krajiny počas jeho celého trvania.³ V prvom funkčnom období (1929 – 1935) pôsobil ako jeho riadne zvolený člen, v druhom (1935 – 1938) ako vládou menovaný odborník. V oboch však ako člen dvanásťčlenného Výboru Krajinského zastupiteľstva.⁴

Cieľom príspevku je preto na základe uvedeného odpovedať na otázky, ktoré súvisia predovšetkým s politickým angažovaním sa Cvinčeka na tejto úrovni. Opierať sa pri tom budeme o archíválie zo Slovenského národného archívu, z fondu Krajinského zastupiteľstva, a predovšetkým zo zápisníc z jeho zasadnutí. Samozrejme, pramennú základňu dopĺňa i dobová tlač, predovšetkým hlavné stranícke periodikum Ľudová politika, i ďalšie tlačové orgány iných strán, ďalšie publikované práce. Štruktúra príspevku je postavená na kombinácii chronologického a problémového prístupu, pričom chronologický je ťažiskový.

Ako je známe, voľby do Krajinského zastupiteľstva Slovenskej krajiny sa uskutočnili 2. decembra 1928. Ich výsledky znamenali zastúpenie v ňom celkovo desiatich politických strán či zoskupení.⁵

Ustanovujúca schôdza členov Krajinského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej sa uskutočnila 12. januára 1929 v zasadacej sieni župného domu v Bratislave. Na programe bolo zloženie sľubu členov a ustanovenie krajinského

Cleri Dioecesis Nitriensis pro anno a Christo nato MCMXXIX. Nitra : Štefan Huszár, 1929, s. 13, *Schematismus Cleri Dioecesis Nitriensis pro anno a Christo nato MCMXXXVII.* Nitra : Štefan Huszár, 1937, s. 13.

² LETZ, Róbert: Andrej Cvinček. In *Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska*. PAŠTEKA, J. a kol. (zost.). Bratislava : Lúč, 2000, s. 188-189. Najnovšie však: OLEXÁK, Peter: „Sme za demokraciu.“ Kanonik Andrej Cvinček a jeho percepcia a realizácia demokracie. In *Kultúrne dejiny*, roč. 13, č. 2, s. 273-290, OLEXÁK, Peter: Postoj kanonika Andreja Cvinčeka k procesu s Jozefom Tisom. In *Disputationes Scientificalae Universitatis Catholicae in Ružomberok*, 2022, roč. 22, č. 4, s. 81-95, ŽLNAY, Stanislav: Andrej Cvinček a jeho činnosť v Ústrednej správe cirkevných veľkostatkov Dr. Pavla Jantauscha, trnavského apoštolského administrátora. In *Disputationes Scientificalae Universitatis Catholicae in Ružomberok*, 2022, roč. 22, č. 4, s. 96-103, GRIGER, Patrik: Problémy hodnotenia osobnosti Andreja Cvinčeka v slovenskej historiografii. In *Disputationes Scientificalae Universitatis Catholicae in Ružomberok*, 2021, roč. 21, č. 4, s. 15-28,

³ Naposledy sa tomuto jeho pôsobeniu venoval: OLEXÁK, Peter: Politický profil kanonika Andreja Cvinčeka. In *Studia Historica Nitriensia*, 2022, roč. 26, č. 1, s. 83-84.

⁴ Je teda možné poopraviť konštatovanie P. Olexáka, ktorý sa opiera o údaje diplomovej práce L. Kullovej. Cvinček v Krajinskom zastupiteľstve pôsobil až do roku 1938. OLEXÁK, Peter: Politický profil kanonika Andreja Cvinčeka. In *Studia Historica Nitriensia*, 2022, roč. 26, č. 1, s. 84.

⁵ Výsledky volieb na Slovensku. In *Slovenský denník*, 4. 12. 1928, roč. 11, č. 278, s. 1.

zastupiteľstva, voľba krajiniského výboru a ustanovenie spôsobu zverejňovania uznesení krajiniského zastupiteľstva. Okrem 18 vymenovaných členov bolo 34 zvolených, medzi nimi aj nitriansky kanonik Andrej Cvinček.⁶ Okrem neho bol zástupcom Československej strany ľudovej na Slovensku vládou menovaný P. Žiška, ktorého po zvolení do Národného zhromaždenia v roku 1930 nahradil K. A. Medvecký.

Nie je možné úplne dokladovať jeho účasť na všetkých dňoch jednotlivých zasadnutí zastupiteľstva, pretože sa nezachovali prezenčné listiny zo všetkých dní zasadnutí. Napriek tomu podľa zápisníc je z nich možné konštatovať, že Cvinček k svojej práci pristupoval veľmi zodpovedne, v oboch volebných obdobiach na zasadnutiach chýbal len raz, 6. marca 1930.⁷ V prvom období na celkovo osemnástich zasadnutiach vystúpil sedemkrát ako predkladateľ návrhov výboru, v druhom z dvanástich vystúpil na piatich. V oboch obdobiach však pôsobil ako člen Krajiniského výboru pre oblasti z odboru okresnej správy a živnostenské záležitosti. Zvolený bol na druhom zasadnutí v dňoch 29. – 30. apríla 1929, na ktorom sa prerokovával aj vôbec prvý krajiniský rozpočet.⁸

Predkladanie rozpočtových kapitol vo vyššie uvedených oblastiach mal aj pre nasledujúce roky v kompetencii práve Cvinček. Predpoklady pre tieto úlohy získaval postupne. Od roku 1914 bol totiž členom správy Mešťanskej banky v Trenčíne, realizoval sa aj ako zakladateľ potravných a peňažných družstiev, ako člen zmiešanej vládnej komisie pre usporiadanie cirkevných majetkov či predseda nútenej správy Rožňavského biskupstva.⁹

Na druhom zasadnutí bol Cvinček delegovaný aj ako náhradný člen do správy Južnoslovenských elektrární úč. spol. v Komárne.¹⁰ V ďalšom programe sa prejednávala dovtedy nezačatá stavba železnice Červená Skala – Margecany ako dôležitý úsek stredoslovenskej spojnice s významom národohospodárskym, strategickým a politickým, s predpokladom hospodárskeho a priemyselného rozvoja stredného a východného Slovenska. Krajiniské zastupiteľstvo menovalo deputáciu na čele s krajiniským prezidentom, ktorej

⁶ Slovenský národný archív, Bratislava (ďalej len SNA), fond Krajiniský úrad v Bratislave – krajiniské úrady (ďalej len f. KÚ-A-KZ), K 10, č. 41067/1938. Rovnako aj tu: Členovia krajiniského zastupiteľstva na Slovensku. In *Ludová politika*, 5. 12. 1928, roč. 4, č. 274, s. 1.

⁷ SNA, f. KÚ-A-KZ-4, K 1, inv. č. 4, Zápisnica zasadnutia Krajiniského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 6.3.1930, s. 1-2.

⁸ SNA, f. KÚ-A-KZ-2, K 1, inv. č. 2, Zápisnica II. Zasadnutia Krajiniského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej, s. 4-5. Prvá schôdzka zastupiteľstva Slovenskej krajiny. In *Slovák*, 13. 1. 1929, roč. 11, č. 11, s. 1.

⁹ OLEXÁK, Peter: Politický profil kanonika Andreja Cvinčeka. In *Studia Historica Nitriensia*, 2022, roč. 26, č. 1, s. 83. Tiež OLEXÁK, Peter – ŽLNAY, Stanislav: Realizácia Modu vivendi – aktéri a rozpory v Rožňavskej diecéze. In *Disputationes Scientificalae Universitatis Catholicae in Ružomberok*, 2021, roč. 21, č. 4, s. 46-47.

¹⁰ SNA, f. KÚ-A-KZ-2, K 1, inv. č. 2, Zápisnica II. Zasadnutia Krajiniského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej, s. 75.

členmi boli J. Kállay, M. Ivanka a A. Cvinček, aby rokovali predovšetkým so zainteresovanými ministerstvami železníc a financií.¹¹

Rozpočet pre rok 1931 bol prerokovávaný v októbri a novembri roku 1930. Cvinček ako člen Krajinšského výboru bol tentoraz aj spravodajcom kapitoly 5 rozpočtu o živnostiach, obchode a priemysle. Vo svojom referáte pomenoval niekoľko preňho dôležitých inštitúcií a úloh, ktoré mali znamenať „lepšiu budúcnosť a životaschopnosť chudobných ľudí“. Konkrétne malo ísť o zriadenie Zemskej živnostenskej rady na Slovensku, dobudovanie a „osebstačnenie“ krajinšského zväzu živnostenských spoločností a grémií, „pokrajinčenie“ a rozšírenie Psychotechnického ústavu, povznesenie živnostenského školstva a starostlivosť o živnostenský a obchodnícky dorast, podporovanie a organizovanie turistického ruchu. Sťažil to podľa Cvinčeka všetko mala nízka dotácia položiek tejto kapitoly.¹² Následná rozprava v zásade neprinesla nejaké významné pripomienky, no jej výsledkom bolo opakované konštatovanie nízkej finančnej podpory.

Do konca roka 1930 sa uskutočnila ešte jedna schôdza. Cvinček na nej za výbor predstavil návrh poriadku a úpravy Krajinšskej zadávacej komisie a priznal, že v texte uskutočnil viacero zásahov a aj napriek jeho nedokonalosti odporúčal jeho prijatie aj preto, lebo na jar ju malo čakať rozhodovanie o veľkých „miliónových krajinšských zákazkách“. Návrh bol prijatý bez zmien. Išlo o komisiu pre zadávanie krajinšských prác a dodávky pre stavby pozemné, cestné, mostné, vodné a strojárenské a elektrotechnické zariadenia Krajiny Slovenskej.¹³ V tejto súvislosti ako istú zaujímavosť možno uviesť, že Cvinček sa v diskusii prejavil ako konštruktívny, prakticky založený a s autoritou. Jeho záujem o schválenie bol vysoký.

Ako už bolo vyššie uvedené, Cvinček počas piatich dní rokovania o rozpočte pre rok 1931 predstavil kapitolu 6 o živnosti, obchode a priemysle. V období hospodárskej krízy bola „zostavená v znamení šetrenia“ a jej potreba bola znížená o 20 %, napriek tomu však bola navýšená položka o podpore živnostenského školstva. Súčasne poskytol prehľad o práci Zemskej živnostenskej rady¹⁴, psychotechnického ústavu, Nárusu a národohospodárskych

¹¹ SNA, f. KÚ-A-KZ-2, K 1, inv. č. 2, Zápisnica II. Zasadnutia Krajinšského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej, s. 79.

¹² SNA, f. KÚ-A-KZ-5, K 1, inv. č. 5, Zápisnica zasadnutia Krajinšského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 29. – 30.10. 6. – 8.11. a 13.11.1930, s. 124.

¹³ SNA, f. KÚ-A-KZ-6, K 1, inv. č. 6, Zápisnica zasadnutia Krajinšského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 22.12.1930, s. 37.

¹⁴ Cvinček zasadnutiam Krajinšskej živnostenskej rady sám viackrát predsedal. Zemská živnostenská rada za požiadavky drobných živnostníkov. In *Ludová politika*, 24. 4. 1931, roč. 7, č. 92, s. 1, Prezidiálna rada zemskej živnostenskej rady pre Slovensko svolaná. In *Ludová politika*, 10. 6. 1931, roč. 7, č. 127, s. 1, 17. 11. 1931, roč. 7, č. 258, s. 1, Ako háji Československá strana ľudová živnostníkov? In *Ludová politika*, 17. 11. 1931, roč. 7, č. 258, s. 1.

žúp, o zriadení výšivkárskoho kurzu i núdzovej akcii pre živnostníkov.¹⁵ Do následnej podrobnej rozpravy sa postupne prihlásili sociálny demokrat J. Nešpor, ktorý ocenil podporu živnostenského školstva a žiadal zvýšiť pozornosť cestovnému ruchu výstavbou cesty okolo Kriváňa a turistických chát, a vrábeľský dekan Ľudák M. Buček, ktorý ocenil zriadenie výšivkárskoho kurzu na cirkevno-umelecké predmety a naliehal na zriadenie riadnej výšivkárskej školy a aj rezbárskej školy v Trstenej. Ľudák M. Samuhel sa prihovárал za výšivkársku školu pre cirkevno-umelecké predmety konkrétne v Krakovanoch a aby bol psychotechnický ústav aj na strednom Slovensku, pretože všetky verejne prospešné ustanovizne boli centralizované v Bratislave. Komunista R. Králik navrhol presunúť prostriedky z psychotechnického ústavu, ktorý mal podľa neho slúžiť zamestnávateľom na diskvalifikáciu robotníkov, na položku podpory existenčne zničených malých živnostníkov. Okrem nich do diskusie prispeli ďalší šiesti členovia. Cvinček následne reagoval na podnety a prišiel s návrhom, aby plánovaná rezbárska škola bola zriadená v Turčianskom Sv. Martine a výšivkárska škola „*tam, kde o to bude najviac pochopenia*“.¹⁶

Charakter hospodársky zložitého krízového obdobia sa prejavil aj pri preberaní rozpočtovej kapitoly č. 5 – živnosť, obchod a priemysel pre rok 1933. Cvinček skonštatoval problémy slovenských živnostníkov predovšetkým z pohľadu prežívania, keď mýňali aj svoj kmeňový kapitál a nachádzali sa v podobnej situácii ako slovenskí obuvníci. Na druhej vyjadril nádej, pokiaľ išlo o poľnohospodárov, že zmierniť dopady krízy by mohla lepšia úroda. Zasadil sa za poskytovanie lacného úveru živnostníkom. Pripomenul nevyhnutnosť podpory pre umelecký a ľudový priemysel, ako nevecnú označil kritiku psychotechnického ústavu v Bratislave a na druhej strane spolu s poradňou povolania práce mu prisudzoval veľkú úlohu. Pokiaľ išlo o učňovské školy, konštatoval ich osvedčenie s tým, že v prípade zlepšených finančných pomerov na Slovensku sa prikróčí k výstavbe podobných škôl aj v Banskej Bystrici, Košiciach i v Prešove. Napriek tomu, že rozpočet Slovenskej krajiny bol nižší ako v predošlom roku, podarilo sa ho zachovať v prípade kapitoly 5 na tej istej úrovni ako v predošlom roku. V následnej debata v čase ťažkej hospodárskej krízy krajinský kresťanský sociál J. Fleischmann spomenul aj skutočnosť, že slovenskí malí podnikatelia mali problém splácať vysoké úroky, v tomto čase sa nedostávali k úverom a neboli ani chránení. Vysoké percento stavieb získavali české firmy zamestnávajúce prevažne českých robotníkov, čo znemožňovalo zamestnávanie Slovákov. Obdobne to malo byť

¹⁵ SNA, f. KÚ-A-KZ-9, K 1, inv. č. 9, Zápisnica zasadnutia Krajinského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 17. – 27.11.1931, s. 90-91. Informáciu o tom priniesol aj Cvinčekov oficiálny stranický denník. Zemský rozpočet slovenský schválený. In *Ľudová politika*, 29. 11. 1931, roč. 7, č. 269, s. 2.

¹⁶ SNA, f. KÚ-A-KZ-9, K 1, inv. č. 9, Zápisnica zasadnutia Krajinského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 17. – 27.11.1931, s. 91-97.

aj v prípade zadávania verejných dodávok, keď v prípade pridelenia museli čakať dlhé obdobie, kým sa stavba/práca prevezme a dôjde k jej úhrade, čo spôsobovalo stratu zisku kvôli úrokom.¹⁷

Iný ako rozpočtový obsah malo marcové zasadnutie v roku 1933. V jeho programe bolo niekoľkých tém, riešila sa napr. školská otázka na Slovensku, Cvinček však ako spravodajca riešil v súvislosti s činnosťou Klubu československých turistov a záruku Slovenskej krajiny za pôžičku 2 mil. Kč., pričom záruka Slovenskej krajiny mala byť vo výške 350 tisíc a mala slúžiť na uskutočnenie investičných prác pri jaskyni Domica na stavbu hotela a administratívnej budovy, čo bolo schválené. Na tom istom zasadnutí bol Cvinček spravodajcom pri návrhu na sŕne uzatvorenie obchodnej zmluvy s Maďarskom. Podľa neho neblahé hospodárske pomery boli zapríčinené hlavne chýbajúcou riadnou obchodnou zmluvou s Maďarskom, čo spôsobilo zastavenie exportu slovenského tovaru. S veľkou pravdepodobnosťou išlo o reakciu na prípad pašeráctva na slovensko-maďarských hraniciach, keď v okolí Svätého Kráľa v dôsledku so stretom s pohraničnou strážou zomreli traja obyvatelia a jeden bol ranený. Podporu k tomu dal aj člen zastupiteľstva E. Salkovszký, ktorý opisoval problémy v malom pohraničnom styku v okresoch Modrý Kameň a Želiezovce kvôli železničnému spojeniu na Slovensku na trati Lučenec – Šahy len cez územie Maďarska, ako aj komplikácie pri prideliňovaní legitimácií len tým, ktorí sú na maďarskej strane vlastníckmi, nie nájomníkmi. Uznesením zastupiteľstva boli vyzvané príslušné ministerstvá kvôli nadviazaniu kontaktov a uzatvoreniu zmluvy.¹⁸

Zaujímavý bol začiatok o rozpočte pre rok 1934. Na úvodnej novembrovej schôdzi sa napokon o ňom nehlasovalo, lebo ľudáci členovia opustili rokovaciu miestnosť kvôli tomu, že neboli krajinškým úradom odobrení starostovia ľudáci.¹⁹ V decembrovom termíne mal Cvinček štandardne na starosti kapitolu 5 – živnosť, obchod a priemysel. Konštatoval krízu malých živnostníkov, ktorých agendu preberali veľké továrne, veľkopriemyselníci s obchodnými domami a filiálkami. Poukázal na kritické polozenie aj kočovních živnostníkov. Spomenul aj aktuálne prebiehajúce rokovania s ministerstvom obchodu o postavení banickej školy na strednom Slovensku, ktorá by sa mala mať starať o nové povrchové bane na Slovensku a skúmať drahokamy a kameniny ako dôležitý zdroj hospodárstva.²⁰

¹⁷ SNA, f. KÚ-A-KZ-12, K 2, inv. č. 12, Zápisnica zasadnutia Krajinšského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 16. – 30.11.1932.

¹⁸ SNA, f. KÚ-A-KZ-13, K 2, inv. č. 13, Zápisnica zasadnutia Krajinšského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 28.3.1933.

¹⁹ SNA, f. KÚ-A-KZ-16, K 2, inv. č. 16, Zápisnica zasadnutia Krajinšského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 27.11.1933.

²⁰ SNA, f. KÚ-A-KZ-17, K 2, inv. č. 17, Zápisnica zasadnutia Krajinšského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 11. – 13.12.1933.

V prvom volebnom období sa Cvinček zúčastnil ešte na ďalších troch rokovaníach, podľa zápisníc však bez zrejmej väčšej aktivity. Okrem iného išlo napríklad o hlasovania o nových členoch a náhradníkoch v zastupiteľstve, krajiniských nemocničných komisiách i členoch krajiniskej komisie pre dozor nad krajiniským študentským internátom J. Rumana v Košiciach.²¹

Druhé voľby do krajiniských a okresných zastupiteľstiev sa uskutočnili týždeň po parlamentných voľbách, 26. mája 1935. Do krajiniskeho zastupiteľstva na Slovensku, podobne ako pri voľbách v roku 1928, bolo podaných celkovo 13 kandidátnych listín.²² Medzi nimi aj kandidátka Československej strany ľudovej na Slovensku, ktorú viedol rovnako ako v roku 1928 práve A. Cvinček pred hlavným tajomníkom strany M. Bugárom. Vo voľbách však už za Československú stranu ľudovú na Slovensku nekandidoval K. A. Medvecký. Výsledky volieb napokon za túto stranu do zastupiteľstva neposunuli žiadneho kandidáta. Cvinček sa doň dostal menovaním vládou.²³

Ustanovujúce zasadnutie druhého slovenského krajiniskeho zastupiteľstva sa uskutočnilo v historickej budove bývalého župného domu v Bratislave takmer po polroku, v dňoch 14. a 15. novembra 1935, na ktorom Cvinček nechýbal.²⁴ Podľa obligátneho programu ustanovujúcich zasadnutí sa na ňom okrem skladania poslaneckého sľubu uskutočnili aj voľby členov krajiniskeho výboru. Počas nich Cvinček volil s HSLŠ, ktorá vytvorila volebnú stranu so SNS. Cvinček bol napokon zvolený do výboru za HSLŠ spoločne s E. Filkomom, J. Stanom a G. Medrickým.²⁵ Cvinčekova spoločná voľba s HSLŠ sa prejavila aj na druhej schôdzi pri voľbe členov krajiniskej finančnej správy, dopravnej i hospodárskej, kultúrnej i zdravotnej komisii, komisii pre zadávanie prác a dodávok pre stavby pozemné, cestné, mostné, vodné a zariadenia strojné a elektrotechnické, komisie pre dozor nad študentským internátom Jána Rumana v Košiciach či krajiniských nemocničných komisií.²⁶

²¹ SNA, f. KÚ-A-KZ-18, K 3, inv. č. 18, Zápisnica zasadnutia Krajiniskeho zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 22.3.1934, SNA, f. KÚ-A-KZ-19, K 3, inv. č. 19, Zápisnica zasadnutia Krajiniskeho zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 14. – 15.6.1934, SNA, f. KÚ-A-KZ-20, K 3, inv. č. 20, Zápisnica zasadnutia Krajiniskeho zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 24. – 26.10.1934 a 6. – 9.11.1934.

²² 13 kandidátok do zemského zastupiteľstva na Slovensku. In *Slovenský denník*, 8. 5. 1935, roč. 18, č. 107, s. 1.

²³ ŠUCHOVÁ, Xénia (zost.): Prílohy II – Politický systém. In *Slovensko v Československu (1918 – 1939)*. ZEMKO, Milan – BYSTRICKÝ, Valerián (zost.). Bratislava : VEDA, Vydavateľstvo SAV, 2004, s. 586. Tu je potrebné upozorniť na nesprávne uvádzaný termín konania volieb v titulkoch (aj na s. 585), ktoré sa uskutočnili 26. 5. 1935, nie 16. 5. 1935. Správne to však X. Šuchová uvádza na s. 581 v poznámke č. 1.

²⁴ Druhé zemské zastupiteľstvo slovenské sa ustavilo. In *Slovenský denník*, 15. 11. 1935, roč. 18, č. 262, s. 1.

²⁵ SNA, f. KÚ-A-KZ-22, K 4, inv. č. 22, Zápisnica zasadnutia Krajiniskeho zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 14. – 15.11.1935.

²⁶ SNA, f. KÚ-A-KZ-23, K 4, inv. č. 23, Zápisnica zasadnutia Krajiniskeho zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 9. – 11.12.1935, 16. – 18.12.1935.

V druhom volebnom období možno Cvinčeka ako člena Krajinského výboru registrovať okrem klasických rozpočtových záležitostí aj pri predkladaní návrhov súvisiacich predovšetkým s dopravou či stavebníctvom. Na júnovom zasadnutí v roku 1936 tak bol spravodajcom vo veci stavby krajinského mostu v Považskej Bystrici a odškodného za mýtné právo v Považskom Podhradí, vo veci vylúčenia hradskej Stárňa – Bradlová, Krupina – Bzovík - Litava zo siete krajinských hradských, odovzdanie štátnej príjazdnej cesty v Radvani do vlastníctva a udržiavania Slovenskej krajine, schválenie nových prác na krajinkej ceste Kalná – Levice – Banská Štiavnica. Tieto boli v zastupiteľstve schválené bez väčších komplikácií. Tie nastali až v súvislosti s návrhom člena zastupiteľstva J. Černického (z Československej sociálnodemokratickej strany robotníckej zo Zvolena), aby štátna cesta bola vedená cez Zvolen – Budču – Banskú Štiavnicu.²⁷ Súvisieť to mohlo s plánovanými poštátneniami či pokrajinceniami ciest a tým prenesenie ťarchy na Slovenskú krajinu. Protichodné stanovisko ľudáckeho banskoštiavnického farára F. Jankoviča podporil aj klubový kolega M. Huťka s tým, že by takouto úpravou došlo k značnému zaťaženiu krajinkej správy, ktorá by tým prevzala do svojej správy a udržiavania o 12 km dlhšiu cestu, než by odovzdala štátnej správe. Táto vec tým bola označená ako nedostatočne pripravená a odovzdaná výboru na prepracovanie. Obdobné stanovisko bolo výsledkom aj v prípade ďalšieho bodu programu rokovania, v ktorom výbor navrhol vylúčiť cestu Suchá Hora – železničná stanica zo siete krajinských ciest. Tento návrh navrhli z rokovania vylúčiť finančná i dopravná komisia do času prijatia nového cestného zákona a ním ustálenej siete okresných ciest. V tomto prípade išlo okrem praktických udržiavacích komplikácií pre malú obec aj o politické dôvody, na ktoré upozornil ľudák J. Kovalík. Išlo totiž o cestu pri hraniciach s Poľskom, značne frekventovanú aj cudzincami. Ľudák M. Buček to podporil poukázaním na národné povedomie obyvateľov obce, ktorá bola pôvodne plebiscitne pridelená Poľsku, no vynútila si pripojenie k ČSR.²⁸ Obdobnou náplňou Cvinčeka na zasadnutí v septembri 1936, na ktorom vystúpil ako spravodajca vo veci povolenia úprav na ceste Levice – Banská Štiavnica, bolo zaistenie úhrad stavby na krajinkej ceste Stráž – Zvolen – Senohrad – Čebovce – Ďarmoty, výkupu pozemkov pod cestu medzi Kral'ovanmi a Popradom v obci Okoličné.²⁹

Na konci roku 1936 sa uskutočnila rozpočtová rozprava pre rok 1937. Cvinček v nej okrem obligátneho predstavenia rozpočtových zmien v porovnaní s predošlým rokom informoval zvlášť o reorganizácii cudzineckého a turistického ruchu na Slovensku. Boli vypracované stanovky novej inštitúcie Slovenskej

²⁷ SNA, f. KÚ-A-KZ-25, K 5, inv. č. 25, Zápisnica zasadnutia Krajinského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 26.6.1936, s. 29.

²⁸ SNA, f. KÚ-A-KZ-25, K 5, inv. č. 25, Zápisnica zasadnutia Krajinského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 26.6.1936, s. 38-39.

²⁹ SNA, f. KÚ-A-KZ-26, K 5, inv. č. 26, Zápisnica zasadnutia Krajinského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 19.9.1936.

rady pre cestovný ruch na Slovensku ako spolku, teda poradného orgánu krajinského výboru a krajinského zastupiteľstva s cieľom združiť všetky podobné spolky a organizácie. Na jej činnosť bol vyhradený v rozpočte 1 milión Kč (o 300 tisíc viac ako v 1936).³⁰ K tejto kapitole sa uskutočnila doposiaľ najrozsiahlejšia debata a Cvinček mal k nej svoju vôbec najrozsiahlejšiu spätnú väzbu. Ľudák F. Klinda osobitne ocenil Cvinčeka za časť cestovného ruchu, agrárnik V. Paulíny a československý národný socialista B. Minařů ocenili obšírnosť a obsažnosť Cvinčekovho referátu. Na druhej strane ale P. Ušiak, člen zastupiteľstva za Československú živnostensko-obchodnícku stranu stredostavovskú, zase uviedol, že kapitola živnostenská je jedna z tých, ktorá je považovaná za bezvýznamnú zrejme kvôli tomu, že jej chýba moc, ktorá by povolaných činiteľov prinútila vážne sa zaoberať týmito vážnymi otázkami. Poukázal na zjav demokracie, podľa ktorého je braný zreteľ len na tie zložky obyvateľstva, ktoré si zhodou okolností získali politickú moc. Jeho stranický kolega L. Mayer ocenil, že Cvinček ako spravodajca považoval za potrebné zastupiteľstvu objasniť aj tie otázky, ktoré nie sú obsahom dôvodovej správy. Na druhej strane však konštatoval, že živnostenský stav ťažko niesol, že o tejto kapitole „*rozmyšľali a rozhodovali ináč veľmi spôsobili členovia krajinského zastupiteľstva, ale nie odborníci*“.

Podľa ďalšieho programu bol Cvinček spravodajcom aj v prípade príspevkov okresov na udržiavanie krajinských ciest, žiadosti o prepustenie krajinského pozemku v Leviciach, odkúpenie domu v Hornom Tisovníku pre cestu Vígľaš – Šula III, vyvlastnenie pozemku kvôli rozšíreniu kameňolomu Mních v Detve pre stavbu štátnej cesty Podkriváň – Kokava nad Rimavicou, výkup pozemkov pre stavbu krajinskej cesty Hliník – Štiavnica, výkup pozemkov pre stavbu krajinskej cesty Budatín – Kotešová, výkup pozemkov a budov v obci Drietoma pre krajinskú cestu Kostolná – Hrozenkov, povolenie úverov pre stavbu krajinskej cesty Žarnovica – Oslany, povolenie zvýšenia stavebných nákladov pre stavbu krajinskej cesty Púchov n/V – Veľká Udiča, Púchov – Lysá, Púchov – Veľká Bytča, povolenie stavby v Banskej Bystrici.³¹

Ako jedno z naplnení rozpočtovej debaty pre rok 1937 sa 9. marca 1937 uskutočnilo zakladajúce valné zhromaždenie Slovenskej rady pre cestovný ruch a zasadnutie jej výboru. V jeho sedemčlennom zložení celkom pochopiteľne nemohol Cvinček chýbať. Okrem neho v ňom pôsobili aj ďalší dvaja členovia Krajinského výboru, G. Medrický a J. Kállay.³²

Iný ráz malo tzv. smútočné zasadnutie v septembri 1937 z dôvodu úmrtia prezidenta Masaryka, na ktorom bola vytvorená delegácia zastupiteľstva

³⁰ SNA, f. KÚ-A-KZ-27, K 6, inv. č. 27, Zápisnica zasadnutia Krajinského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 25.11. – 16.12.1936, s. 280-281.

³¹ SNA, f. KÚ-A-KZ-27, K 6, inv. č. 27, Zápisnica zasadnutia Krajinského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 25.11. – 16.12.1936, s. 419-452.

³² Nové obdobie cestovného ruchu na Slovensku. In *Slovák*, 11. 3. 1937, roč. 19, č. 57, s. 2.

do Prahy. A. Cvinček medzi zástupcami politických strán v zastupiteľstve nechýbal.³³

Na poslednom zasadnutí v pozícii člena Krajinšského výboru na konci roku 1937 bol Cvinček spravodajcom v bode programu podľa návrhu člena krajinšského zastupiteľstva agrárnika M. Poláka (agrárnik) a ďalších ohľadom odškodnenia vkladateľov tešínskej sporiteľne.³⁴ V ďalšom programe to bolo predloženie vylúčenia cesty Čalomija – Dejtár na československo-maďarskej hranici zo siete krajinšských ciest, pričom ako predkladateľ na návrh dopravnej komisie navrhol, aby bol tento bod stiahnutý do momentu, kým nebude „vyšetrené, či spomenutá cesta má význam miestny, alebo pre celý kraj.“³⁵ Dôvodová správa hovorí o „podradnom význame cesty pre vnútrozemský a pohraničný styk“, ktorá bola využívaná len obyvateľmi oboch pohraničných obcí, neskôr ju špecifikuje na vlastníctvo mosta. Zápisnica obsahuje aj informáciu, podľa ktorej si to osvojil aj Cvinček a práve po jeho návrhu bol celý bod stiahnutý ako nedostatočne pripravený.³⁶

Doplňujúce voľby do Krajinšského výboru, ktorým predchádzalo Cvinčekovo zrieknutie³⁷ sa členstva v ňom, sa uskutočnili na jedenástej schôdzi v apríli 1938. Okrem Cvinčeka sa členstva zriekol aj J. Giller, náhradného členstva J. Kovalík a zvolením J. Černického za riadneho člena sa uprázdnilo miesto náhradného člena za sociálnych demokratov. V týchto voľbách bol Cvinček nahradený bratislavským farárom V. Kováčom.³⁸

³³ SNA, f. KÚ-A-KZ-30, K 7, inv. č. 30, Zápisnica zasadnutia Krajinšského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 16.9.1937.

³⁴ Podľa návrhu krajinšského výboru zo dňa 25. 10. 1937 malo ísť o likvidáciu sporiteľne v Poľskom Tešíne, kde boli sústredené aj vklady československých štátnych občanov, osobitne ľudí zo severnej pohraničnej oblasti, ktorí čakali na vyriešenia tejto otázky zo strany československej vlády od roku 1920. Zo zasadnutia krajinšského zastupiteľstva slovenského. In *Ludová politika*, 9. 4. 1938, roč. 14, č. 83, s. 2.

³⁵ SNA, f. KÚ-A-KZ-31, K 8, inv. č. 31, Zápisnica zasadnutia Krajinšského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 24. – 26.11., 1. – 3.12. a 9. – 10.12.1937, s. 364.

³⁶ SNA, f. KÚ-A-KZ-31, K 8, inv. č. 31, Zápisnica zasadnutia Krajinšského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 24. – 26.11., 1. – 3.12. a 9. – 10.12.1937.

³⁷ Podľa niektorých periodík išlo o vopred dohodnutú vec. Už v roku 1935 mala byť známa informácia, podľa ktorej sa Cvinček po dvoch rokoch mal funkcie vzdať. Prichádzali aj s konkrétnymi menami náhradníkov. Podľa Slovenského hlasu malo ísť o jeho nahradenie L. Šenšelom, líptovským seniorom a kandidátom za Slovenskú národnú stranu, ktorého mal následne vystriedať kandidát HSEŠ. Najlepšími informáciami však disponovali Robotnícke noviny, ktoré predpovedali, že Cvinčeka vo funkcii nahradí riaditeľ Katolíckej charity a člen mestského prezídia mesta Bratislavy, V. Kováč, k čomu napokon došlo. Veľké zmeny v krajinškom výbore. In *Robotnícke noviny*, 13. 1. 1938, roč. 35, č. 9, s. 2, Republikánska strana má najviac zástupcov v novom zemskom výbore. In *Slovenský denník*, 16. 11. 1935, roč. 18, č. 9, s. 2, Nové zmeny v slovenskom krajinškom výbore. In *Slovenský hlas*, 13. 1. 1938, roč. 1, č. 9, s. 3.

³⁸ SNA, f. KÚ-A-KZ-32, K 9, inv. č. 32, Zápisnica zasadnutia Krajinšského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 7.4.1938.

Posledná informácia o Cvinčekovom pôsobení v Krajinškom zastupiteľstve je z jeho zasadnutia v júli 1938. Cvinček bol na nej zvolený do Krajinškej nemocničnej komisie v Turčianskom Sv. Martine.³⁹

Ako je známe, Krajinšské zastupiteľstvo, krajinšský výbor a krajinškie komisie boli rozpustené uznesením vlády Slovenskej krajiny zo dňa 21. novembra 1938. Cvinček už nebol členom neskoršieho poradného zboru, ktorý mal na starosti vykonávanie pôsobnosti krajinšského zastupiteľstva a krajinšského výboru.⁴⁰

Cvinček bol členom Krajinšského zastupiteľstva počas celého jeho trvania, najskôr ako riadne zvolený, neskôr ako vládou menovaný. V oboch volebných obdobiach bol členom Krajinšského výboru. Keďže zo samotnej povahy zastupiteľstva boli takmer úplne vyňaté politické témy, aktivity Cvinčeka je možné vnímať len z pozície predkladateľa návrhov výboru súvisiace so všestranným rozvojom Slovenskej krajiny, predovšetkým ekonomického charakteru, aj keď ani tu nie je jednoduché a úplne možné návrhy kolektívneho orgánu pripisovať Cvinčekovi, ich dôkladné predkladanie i obsahoba je uznaná.

V prvom volebnom období mal na starosti rozpočtové záležitosti, oblasti: živnosť, obchod a priemysel, v druhom okrem toho išlo hlavne o veci dopravy. Ním prednesené referáty sa nestretávali s kritikou, očakávalo sa od neho skôr praktické realizovanie komunikovaných potrieb. Jeho reakcie boli vecné a pozornosť upriamovali na podstatné veci, konštruktívna kritika uňho nachádzala pochopenie. Pokiaľ išlo o konkrétne regionálne návrhy, nezastával len záujmy toho svojho regiónu, k väčšine tém sa opakovane vracal a je potrebné zdôrazniť aj to, že zasadnutia nevynechával. Okrem uvedeného príspevok ponúka obraz o problémoch a návrhoch ich riešení nielen v čase hospodárskej krízy v jednotlivých oblastiach spoločenského života.

Bibliografia

Slovenský národný archív, Bratislava

Fond Krajinšský úrad v Bratislave – krajinškie úrady

Schematismus Cleri Dioecesis Nitriensis pro anno a Christo nato MCMXXII.

Nitra : Lev, 1922.

Schematismus Cleri Dioecesis Nitriensis pro anno a Christo nato MCMXXIX.

Nitra : Štefan Huszár, 1929.

Schematismus Cleri Dioecesis Nitriensis pro anno a Christo nato

MCMXXXVII. Nitra : Štefan Huszár, 1937.

³⁹ SNA, f. KÚ-A-KZ-33, K 9, inv. č. 33, Zápisnica zasadnutia Krajinšského zastupiteľstva Krajiny Slovenskej 13.7.1938.

⁴⁰ SNA, f. KÚ-A-KZ, K 10, č. 77607/1938.

Ludová politika 1928, 1931, 1938

Robotnícke noviny 1938

Slovák 1937

Slovenský denník 1928, 1935

Slovenský hlas 1938

- GRIGER, Patrik: Problémy hodnotenia osobnosti Andreja Cvinčeka v slovenskej historiografii. In *Disputationes Scientificalae Universitatis Catholicae in Ružomberok*, 2021, roč. 21, č. 4, s. 15-28.
- LETZ, Róbert: Andrej Cvinček. In *Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska*. PAŠTEKA, J. a kol. (zost.). Bratislava : Lúč, 2000, s. 188-189.
- OLEXÁK, Peter: „Sme za demokraciu.“ Kanonik Andrej Cvinček a jeho percepcia a realizácia demokracie. In *Kultúrne dejiny*, 2022, roč. 13, č. 2, s. 273-290. <https://doi.org/10.54937/kd.2022.13.2.273-290>
- OLEXÁK, Peter: Postoj kanonika Andreja Cvinčeka k procesu s Jozefom Tisom. In *Disputationes Scientificalae Universitatis Catholicae in Ružomberok*, 2022, roč. 22, č. 4, s. 81-95. <https://doi.org/10.54937/dspt.2022.22.4.81-95>
- OLEXÁK, Peter: Politický profil kanonika Andreja Cvinčeka. In *Studia Historica Nitriensia*, 2022, roč. 26, č. 1, s. 74-91. <https://doi.org/10.17846/SHN.2022.26.1.74-91>
- OLEXÁK, Peter – ŽLNAY, Stanislav: Realizácia Modu vivendi – aktéri a rozpory v Rožňavskej diecéze. In *Disputationes Scientificalae Universitatis Catholicae in Ružomberok*, 2021, roč. 21, č. 4, s. 43-55.
- ŠUCHOVÁ, Xénia (zost.): Prílohy II – Politický systém. In *Slovensko v Československu (1918 – 1939)*. ZEMKO, Milan – BYSTRICKÝ, Valerián (zost.). Bratislava : VEDA, Vydavateľstvo SAV, 2004.
- ŽLNAY, Stanislav: Andrej Cvinček a jeho činnosť v Ústrednej správe cirkevných veľkostatkov Dr. Pavla Jantauscha, trnavského apoštolského administrátora. In *Disputationes Scientificalae Universitatis Catholicae in Ružomberok*, 2022, roč. 22, č. 4, s. 96-103. <https://doi.org/10.54937/dspt.2022.22.4.96-103>

Príspevok je výstupom projektu VEGA 1/0345/20 Andrej Cvinček – kňaz a politik.

PhDr. Michal Mart'ák, PhD.

Katedra histórie

Katolícka univerzita v Ružomberku, Filozofická fakulta

Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok

michal.martak@ku.sk